

Ашукъ шаир Султан

ДУРНА

(шиирар)

ДАГЕСТАНСКОЕ КНИЖНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО
МАХАЧКАЛА.

**КТАБ ЧАПДИЗ АКЪУДУН АШУКЪ СУЛТАН ДИДЕДИЗ ХЪАЙИДАЛАЙ ИНИХЪ 70
ЙИС ТАМАМ ХЪУНИЗ ВА АДАН ВАФАЛУ УЪМУЪРДИН ЮЛДАШ АШУКЪ
КЪЕНДАБАН 60 ЙИС ТАМАМ ХЪУНИЗ ТАЛУКЪАРНАВА.**

ШАИР СУЛТАНАН ЕРИ-БИНЕ

Азербайжандин Ашукърин IV-съезддин иштиракчи, Виридуьньядин фестивалдин лауреат Вургъун Султан Оглы.

Къваталда шаир Султанан чЕхи буба ашукъ Саидан, буба Гъажидин, диде Зулейхадин ва шаир Султанан хва Вургъунан лап хъсан шиирар гъатнава.

Вичин дувулар тарихдин лап деринра гъатнавай Азербайжандин ашукърин яратмишунар Азербайжан ва Лезги халкъарин рикI алай манияр яз амукъзава.

Халкъдин къадим ашукъар тир Къурбан, Аббас, Туфаргъанлы, Хесте Къасым, Деде Шемшир хътин са шумуд чIалан устадар малум я. Азербайжанда, гъакIни Дагъустанда машгъур хъанвай ашукърикай садни шаир Султан КIатIрухви я.

Шаирдин яратмишунрин къил-чешме чЕхи бубадилай ва бубадилай амай ирс яз. Шаирди вичин несилривни агакъарзава. Истамбулдин университетдин профессор Ниижат Диярбекирлидин лугъунриз килигна шаир Султанан чЕхи бубаяр Туъркиядай атана Ширван-шагърин виляятдиз акъатна.

Шаир Султанан чЕхи стха Эгъмедагъа Туъркиядин Диярбекир шегъердин патав яшамиш жезва.

Риваятриз килигайла ихътин са малуматар ава.

Ширваншагъри чпин несил артмиш хъун патал ихътин са фенд къурмишна.

Шемахида са тIимил яшамиш хъайидалай гуьгъуьниз (Мугъанлы тIвар алай хуьре), Ширвангуьл тIвар алай са руш КIатIрух лугъудай са гададиз гана, хизан туькIуьрна. Абур Самур вацIун къерехриз акъатна, ина Буьйуькхана ва Кичикхан лугъудай яйлахра мескан къурмишна. Гъа вахтари лай инихъ гъа хуьруьн тIвар КIатIрух хъанва.

КIАТИРУХРИН ГУЪЗЕЛАР

Самурдин къерехда, дагъдин ценерив,
КIатIрухрин гуьзелрал дуьшуьш хъана зун
Са жегъил ашкъидин гурлу вахтунда
Муьгъуьбатдин гуьлуьз ахмиш хъана зун.

Садан хуш суфетди авуна зун бенд
Са рушан хъуьруьни къурмишна заз фенд,
Садав зун рахана гафарик кваз къенд
Гуьзелрин хунчада батмиш хъана зун.

Садан юкъ шуькIуь тир, рцIамар назик,
Сад кисна килигна желб ийиз зи рикI
Чуьнгуьрдиз худ гана къил хкажна тик
Манийрик ван кутаз вердиш хъана зун.

Рутул райондин Агъа КIатIрухрин хуьряй куьч хъана атанвай туьрк чIаларик акатзавай халкъ Мегъарамдхуьруьн райондин ЦIийи хуьре яшамиш жезва. Бубайрин лугъунриз килигна туьрк чIалан халкъ яшамиш жезвай хуьрер: Къырмызы къая, Хараб, Кумуркенд.

Ашукъ Султана чЕхи хизандин пар текдиз вичи чIугуна. Сейид, Гъажи, Вургъун, Валегъ, Салегъ— тIварар алай вад хва, Адиле ва Шадице тIварар алай къве руш ава.

Ктаб чапдиз гъазурун патал чаз лап рикI явай куьмек гайи ЦIийихуьруьнви чIалан ва ва литературадин муалим Шерифалиев Давудаз рикIин сидкьидай чугьсагъул лугъуз кIанзава.

ШАИР СУЛТАН.

АШУКЪ ШАИР СУЛТАН

Ашукъ Султан 1925-лагъай йисуз Дагъустандин Рутул райондин Агъа КIатIрухрин хуьре дидедиз хъана. Адан буба Гъажи Дагъустандин ва Азербайжандин гзаф районра ва хуьрера тIвар-ван авай ашукъ хъиз машгур тир. Маса авторрин чIаларилай башкъа ада вичин маниярни са хейлин яратмишна. Хъсан саз ягъиз ва манияр лугъуз адаз (Султаназ) вичин бубадивай чир хъана.

Султана еке гевесдалди Азербайжан ва лезги чIаларалди манияр тукIуьрна лугъузава. Хуьре мектеб куьтягъай Султан Бакудин музыкальный училищадиз гъахъна. Училище агалкъунралди куьтягъай Султана са шумуд чкада культурадин кIвалера кIвалахиз вичин яратмишунрал машгул хъана. Дагъустан республикадин жегилрин фестивалри, III- ва IV-ашукърин съездра Султанан иштираквал екеди хъана.

Москвада тухвай «Чна талантар жагъурзава» килигунра ада лауреатвилдин медал къачуна. Ашукъ Султана Къубадин, Къусар дин ва Дербентдин, Девечидин культурадин кIвалера кIвалахна. Дербент, Девечи, Рутул района художественный руководитель хъана. Са шумуд сеферда Султана Дагъустандин ва Азербайжандин филармонийрай концертар гана.

Султана чуьнгуьрдал 70-далай виниз Азербайжандин ва Дагъустандин макъамар яда. Ада 7 дастан ва 400-дав агъакъна шиирар яратмишнава. 1963-йисуз ада кхъей «Султан ва Къендаб», «Дурная», «Зи чуьнруьр», «Азербайжандин дастанар» тIвар алай ктабдиз акъатнава. Султаназ «Дагъустандин культурадин лайихлу деятель» лагъай тIвар ганава.

Ашукъ Султана вичий устадвал са шумуд уьлкведа Польшада, Чехословакияда, Турци яда ва Иранда къалурна. Султана вичин устадвал уьмуьрдин юлдаш Къендабаз, рухаяр тир Вургъуназ, Валегъаз ва Салегъаз чир на. Ада тIвар-ван авай са шумуд ашукъдихъ галаз гъуьжетра иштиракна. Пенсияда авай ашукъ Султан Мегъарамдхуьруьн райондин ЦIийи хуьре яшамиш жезва.

ВУРГЪУН.

ИМАМ ШАМИЛАЗ

(хайи йикъалай 200-йис
тамам хъуниз талукъ яз)

Ислам диндин ишигълу нур
Дагъустандиз ийиз чукIур
КIаник балкIан, юкъва гапур
Генг я женгин майдин Шамил

Женгера къанни вад йис на
Душмандал вагърам элигна,
Николаян ттум илисна
Михъиз хвена, имам Шамил!

Ахульгони, Гимри, Гуниб
Вири халкъдиз хъана тIабиб
Вун са лекъ яз, душман яз тIиб
АтIана адан, аман Шамил!

Мегъамед Ярагъ ви регъбер,
Чирай тарикъатдин рекъер.
Агудна халкъдин уьткем риклер
Михьи яз ви виждан, Шамил!

Чир хайила ви женгин сир,
Султан ава кихъиз шиир.
Шейх я вун чаз, вун я чи пир,
Дагъустан ви ватан, Шамил!

ДУРНА

ЭкъечI цавуз хкаж хьухъ вун,
Къурбанд я ваз зи чан, дурна.
ИкI дарих яз тамир на зун,
Дагъларихъ вач, аман дурна.

Гъич гаф авач куь жергедиз,
Фида куьн гъар са уьлкведиз.
Зуьлейхадиз-зи дидедиз
Саламар твах, масан дурна.

Дагъустандин КIатIрух хуьруьз
Фена агакъ вун чи кIвализ.
Килиг чи бахтавар чилиз,
Чира анин девран, дурна.

Душман тергун я чи мурад
Ватан хьурай мадни абад.
Женгина зун хъанва устад.
Твах и хабар, тарлан дурна.

Им са бахт я къе заз гана,
Чи партия себеб хъана.
Гъар са чIавуз чан эцигна.
Хуьда чIехи Ватан, дурна.

Гъалибвилин пайдахдик кваз
Уьтквем я лагъ зун женг чIугваз
Саламар твах Къендаб рушаз,
Хквезва лагъ Султан, дурна.

БАХТАВАР

Икъван жемир вун перишан,
Зи ширин чан, я бахтавар.
Шалбуз дагъдин хаму жейран,
Ша хьухъ инсан, я бахтавар.

Фагъумна за а ви гьалар,
Захъ амач ваз лугьур чӀалар.
Пекдин либас, михьи шалар
АлукӀнава на, бахтавар.

Твар я Къендаб, гуьзел Суна,
Ширин суьгьбет ийин чна.
Вал са билбил ашукъ хьана,
Жезва гьейран, я бахтавар.

Буйдал кьакъан, элкъвей суфат,
Юкъ шуькӀуь я, шумал кьамат.
Ширин-ширин тек са сят
Вав рахаз кӀан я, бахтавар.

Вун захъ галаз жез тахъуй хьел,
Гьар са рцӀам кьелемдин гел
Галукъармир зи чандихъ сел,
Зун ваз кьурбан я, бахтавар.

Султана вун тунва рикӀе,
Цуьквер цада за ви рекъе.
За намусдик кутач леке,
Вун зи девран я, бахтавар.

АЙПЕРИ

Низ чидач вун, кьуншидин свас,
Гвай дамахни наз, Айпери.
АлукӀиз гьар жуьре либас,
Кефи я ви саз, Айпери.

Частуналди ксуда вун,
Виш хиялди тухуда вун,
Гагъ начагъ я лугьуда вун,
Зегьмет кӀандач ваз Айпери.

Юкъуз хуьре, йифиз кӀвале,
Ви амалри твада хьиле.
Акьул гьатда мус ви кьиле,
Лагъ ачухдиз чаз, Айпери.

Яргъи зулар, кьайи хьуьтӀер
Акьуддна на чраз гитӀер.
Акатда вак гатуз ветӀер
Такабурвал хаз, Айпери.

Гьар гатфариз вини кимел
Хуьре вакай рахада эл
Атайла мад вун зи рикӀел,
Утанмиш я заз, Айпери.

Неда санал ругуд лаваш
Лугьуда мад аман авач
Кардал вучиз жеда яваш,
Регъуь тушни ваз, Айпери.

Султан ашукъ я Ватандин,
Хушбахт гуьзел Дагъустандин.
Бес мус сесда ви вижданди,
Уьмуьр абад яз, Айпери.

ЗИ ВАХАРИЗ

Шадвилериз я зун уртах,
Мани я зи рикӀин булах.
Захъ играми ава кьве вах,
Абрун тӀварар азиз я заз.

Акьатда зун гагъ яргъариз,
Мани лугъуз шад йикъариз.
Салам аваз зи вахариз,
Рахкурдай чар азиз я заз.

Сад Айиша, сад Туьквезбан,
Зегъмет чӀугваз я чеб кӀубан.
Чан хьиз кӀандай стха Султан
Абрун крар азиз я заз.

ЧИР ХЪАНАЧ, ЯР

Бахчадиз вун атайла, яр,
Яру ичер атӀайла, яр.
Низ гуда заз тагайла, яр.
Заз, жейран бахтавар,
АтӀудайла яру ичер,
Куьз зурзада лацу кӀвачер?
Валай гъейри
Авач севги
Заз жейран бахтавар,
Амма ви сир
Тушни вун зи яр.

Хъфирла заз наз гуда на
Бес маса цуьк заз гуда на?
Амма зи рикӀ ваз гуда за,
Ваз гуда, яр.

Акъваз, акъваз, аман-минет
Ийин чна ширин суьгъбет.
Ачухин за зи муьгъуьбат,
Зи муьгъуьбат, яр.

ЗАЗ КИЛИГ

Эй зи гуьзел, дамахармир,
Бирдан ваз бедназар жеди,
Инсаф ая кІанидаз на,
Аман марал, вун заз килиг.

Ашкьидин цІай гьатна рикІе,
Ваз дердинкай хабар жеди,
Цифедикай хкатай рагъ,
РикІин хиял, вун заз килиг.

Гьар акурла ви чинай захъ
КІанивилин нур галукьда,
Ваз лугьудай кьве гаф ава,
Эй гуьл, жамал, вун заз килиг.

Нагагъ вуна вилеривди
АвунайтІа са хьвер мили,
Ви кьаншардал кьугьвадай зун,
Ван хьухъ зи чІал, вун заз килиг.

Зун мегьтал я рахадайла,
Вучиз жаваб гудач вуна,
Дилавар мез аваз-аваз,
ЖемиртІун лал, вун заз килиг

Сятралди рахайтІа вун,
Яб акализ гьазур я зун.
Минет я ваз, акьвазмир вун.
Закай яргьал, вун заз килиг

Лагъ вучиз вун зи кьаншардал
Мукьвал-мукьвал акьатда бес,
Зи муьгьубат кьизмишариз,
Гумир заз тІал, вун заз килиг

Султан бушдиз рахайди туш,
Ачухдиз лагъ рикІин сир заз,
Зи уьмуьрдин рехъ атІудай
Жемир завал, вун заз килиг.

АХЦЕГЪРИН ИЧИН БАГЪЛАР

Кьуна гегьенш дуьзен, дере,
Атир туна кІвале, хуьре,
Вуч гуьзел я зулун бере,
Багълари бул бегьер гана.

Зирек рушар сегьер-сегьер
ЭкьечІзава кІватІиз бегьер.

Гъар са патаз ширин ичер
Тухун патал рекъер хъана.

Са «вил Ахцегъ, са кьил Луткун,
Гуърчег я багъларин акун.
Къвердавай мад артух къачун,
Им кIвалахдин тегъер хъана.

Сад садалай гуъзел сортар
Битмишардай ава дустар.
Гъажимурад я лап устIар—
Танишвал хупI иер хъана.

Багъларикай хъанва девлет,
Багъманчийриз ава гуърмет.
Ажеб хуш я ичин лезет,
Султаназ шад мехъер хъана.

ЧУБАН

Чи дагълара чи, яйлахра
Зурба я ви гуърмет, чубан
РикI чIехи яз, къуват гзаф,
Чугвазва на зегъмет, чубан.

\\Алахъзавач вун тIвар патал.
Чан эцигиз гъунар патал,
Уътквем я вун халкъар патал
Артухариз девлет, чубан.

Акъудайла дагълари цуък
Хпер, кIелер жеда мад куък
Чуьнгуър ягъиз шад я зи рикI
Акваз ви шад къисмет, чубан.

КIАНИ ВАТАН

Ви тIвар я зи мецин эзбер.
КIани Ватан, кIани Ватан.
Къагъриманар я ви эллер,
КIани Ватан, кIани Ватан.

Душмандин кьил хана вуна,
Хаинриз рум гана вуна,
Дуьньядиз нур яна вуна
КIани Ватан, кIани Ватан.

Ви дустарин авач къадар,
Жегьилар я зирек картар,
Гъич садни жеч ваз барабар,

КІани Ватан, кІани Ватан.

Ашугъ Султан, вид я майдан,
Гурлу хьурай манидин ван,
Вун зи бахт я, гуьзел Ватан,
КІани Ватан, кІани Ватан.

КЪЕНДАБ

Зи играми ашугъ Къендаб
Заз ви гуьзелвални чида
Ви тарци бул цуьквер гьида
Заз кІани инсан я хьи вун.

Ашкьид гьава дерин я ваз,
Зи муьгуьббат ширин я ваз.
Камалдиз аферин я ваз,
Дагъларин жейран я хьи вун.

Бахтавар, заз акуна вун,
Гуьзелвилиз мад вуч лугьун,
Шуьшед кьела, лацу тайгьун
Лап яру маржан я хьи вун.

ГьикІ эцигин за вун чилел,
Зар ала ви ширин мецел Хуьх на,
Къендаб, ша зун рикІел
Султаназ масан я хьи, вун.

РУШАРИЗ

Дигай багьда цуькверивди
Гьала девран куьне, рушар.
Кеф хурам саз рикІеривди.
Гьала и шад дуьнья, рушар.

Къацу багьдин цуькни, билбил
Ачухна чин, хкажна кьил.
Куьн я яру кьизилдин гуьл
Цайи багьдин кьене, рушар.

Са кардани кьулухъ кьвазмир
Гьелбет гьа икІ жеда хийир.
Чаз хьайи и хушбахт уьмуьр
Кьуна кІанда вине, рушар.

Султана куьн рикІе хуьда,
Гьар береда чар кхьида.
Уьмуьрди бул бегьер гьида,
Куьн галай гьар рекье, рушар.

ИСЛАМДИН ПАРТИЯ

Азадвиллиз рехъ авурди
Чи исламдин партия.
Хушбахтвиллиз экв авурди
Чи исламдин партия.

Ислягъ пайдах къуна гъиле
Чехи Аллагъ алаз къилел.
Гайиди чаз девран гуъзел
Чи исламдин партия.

Чи илимдин вацраз сефер.
Дагълу халкъдин гъалибвилер,
Султанан хуш мецин эзбер
Чи исламдин партия.

ИСЛЯГЪВАЛ

Гъар вуж ислягъ жез хъайитІа,
Гъамиша бахтавар жеда.
РикІ дуъз, ширин мез хъайитІа,
Дуствал адаз икърар жеда.

Ислягъвал я сагъвиллин къил,
Ислягъвал я уьмуьрдин гуьл
«Дяве» дагъай гаф я туйкъуьл,
Къал-макъалдин гъамбар жеда.

Ислягъвилел ала зи рикІ,
Гуьзел уьмуьр ква чи вилик.
Султана ваз багъишда цуьк,
Гъамиша чун дустар жеда.

ЗИ ЧУЪНГУЪР

Уьмуьрдин и гуьзел ширин вахтунда,
Вунни хуш мецелай рахух, зи чуьнгуьр,
Азад деврандилай, шад йикъарилай
Цийи-цийи илгъам къачу, зи чуьнгуьр

Къизгъиндиз рахура а назик симер,
Тарифин юкъва ттур бахтавар эллер,
Чи зирек рушарни, колхоздин чуьллер
Ашукъдин булагдай аку, зи чуьнгуьр.

Михьи я мурад ви, хци я дикъет,
Мецерал эзбер я чи азад зегъмет
Ислягъвални бахт, инсанвал гъуьрмет
Къалурдай устад хъухъ, яру зи чуьнгуьр.

Султана лугъузва: гуьзел я Ватан,
Чи рехъ я ишигълу, михьи я виждан.
ТуькӀурна инсандиз, уьмуьр гуьлуьшан
Шадвилини манияр чӀугу, зи чуьнгуьр.

САЛАМ, МОСКВА!

Декададиз атанвай гуьрметлу дустар,
Дагъустандай за кез саламар гъанва.
Къуьзуь къужайринни, куьрпе аялрин,
Жегъилрин патай саламар гъанва.

Багъларин емишрин хуш атир галай,
Ватандин цуькверин хунчадал алай,
Булахрин ятар хъиз гурлуз авахъдай
Уьмуьрдин экверин саламар гъанва.

Дидейрин лайладин сес хътин ширин,
Намуслу инсанрин акъул хъиз дерин,
Дагъларин рушар хъиз бахтавар эркин,
Уьмуьрдин экверин саламар гъанава.

Халкъдиз къуллугъзава зи къизгъин рикӀи
Чехи худади гва зи чандик ашкъи.
Бахтавар я Султан уьмуьр яз экуь
Москвадиз за михьи саламар гъанва.

Тарцикай вучда хел тегъиз хъайитӀа,
Низ герек я багъ тагудай емиш.
Уьмуьрдин рекъе гел тийиз хъайитӀа,
Кез я жув жуваз хъунухъ бегенмиш.

Инсандин гъил вахъ галуьк тавуртӀа,
Са куьнизни вун къведач ярамиш.
Эхирни чилел алуьк тавуртӀа,
Лавгъавилиз вун жеда къаралмиш!

ЗИ ДУСТ

За ваз лап рикӀивай ийизва веси:
Жемир вун гъич гзаф гъавалу, зи дуст.
Герексуз межлисда гъахъсуз рахунар
Ийиз сагъ къил мийир хаталу, зи дуст.

Инсанрин арада ацуьк эдебдив,
Дериндай фикир це кардин себебдиз
Авамди амукъда килигиз хеб хъиз,
Чирвал артухара, хъухъ камаллу, зи дуст.

Гъар са суфрад кылихъ ацукъиз жедач,
Гъар са буйругъ кылиз акъудиз жедач.
Тади кваз дагъ гъуьлуьз авудиз жедач,
Къвалахда жен герек сабурлу, зи дуст.

Кутамир садрани къал-макъалдик къил,
Гъуьрметдай аватна жеда вун сефил.
Мягъкемди хъун патал къвачерик квай чил.
Жез тахъуй садрани лавгъалу, зи дуст.

Султанан гафариз фикир це куьне,
Уьмуьрда чир ая къузани гуьне,
Инсандин намус яхъ гъамиша вине,
Яшайиш жедайвал вафалу, зи дуст.

ШАИР НИЗАМИ

Эдебийятдин лап чъехи устлар
Шеркъ халкъарик дамах-чагъ я вун
Дуьньядиз ашкар я ви гуьзел тлар
Чи риклер чимдай экуь рагъ я вун.

Муьжуьд виш йис я вун амачиз къе
Чка къунва на Азердин рикле
Гъар са шаирдиз ви гуьзел рекъе
Нур гузавай даим са чирагъ я вун.

Гъуьлерилай дерин хъайила фикир
Намус ми хъи яз чларар жавагъир
Къудратдай атай хъиз я гъар шиир
Женнетда авай Эдем багъ я вун

Вири халкъарин таржумачийри
Ви шииррин чириз къанзава уьлчуь
Алахъзава йиф-югъ, къилер жез чжи
Тем акакъ тийир къакъан дагъ я вун.

Ви гуьзел чларан есир я Султан,
Нагъма къушминмиз са сир я Султан.
Даим вун рикле хуьзвай Дагъустан
Азербайжанда даим сагъ я вун.

ХАЙИ ХУЬР

Вун гатфар я, цуьквер шуьткъуьн тийидай,
Ви нефесди дуьнья жанлу ийида,
Вун хушбахтвал, чи шадвал я, хайи хуьр,
Вун инсанрин азадвал я, хайи хуьр.

Суварин лап чІехи сувар вун я чи,
Халкъдин къуват, элдин лувар вун я чи.
Дуьнья патал гуьзел чешне вун я чи,
Чи дуствилин асул бине, хайи хуьр.

Ваз саламар лугьузва за рикІивай,
Гьич къакъатич чун ви гуьзел рекъивай.
Тух жедач зун а ви гуьзелвеликай,
Султананни дамах я вун, хайи хуьр.

НАЗ ИЙИМИР

Эй гуьзел, севгидиз гьич наз ийимир,
Заз ви къастни чида, ви назни чида,
Язух ша, на ихътин къаст заз ийимир,
Вал ашукъ тир михъи рикІ вазни чида.

Вун пашман акурла акахъда гуьгьуьл,
КІан жеда заз тадиз къуна назик гьил
Чандалди шад ийиз ви чІулав къве вил
Заз маниярни чида гьакІ сазни чида.

Рахазвач, хьуьрезвач, вун ярдихъ галаз.
Агъ чІугваз амазма зун вал вил алаз.
Султана ви дердер къачуда кІулаз
Заз шаддиз къуьлериз, къугъвазни чида.

АКУНА

Чан хкатдалди заз мутІлакь намерд кас
Даим девлетрикай рахаз акуна.
Чинин рангар сифте хъайитІан яру,
Хъипи хъана эхир къураз акуна.

Намерддин шербет я зегъер хъиз туькъуьл,
Гьуьрметиз мугъмандиз вугуч ада гьил.
Девлетар кІевиз хуьз, нез жеда тІимил,
Вич къена масадаз мал яз акуна.

ФитІне гвай мез тахъуй инсандин сиве,
Дугъривал тваз жеда адавай кІеве
Вич вичик мурмуриз рахадай севре
Цуьк вичин тапасдик кутаз акуна.

Зегъметда темпел яз, недайла къаних
Инсандиз туьгъметар тушни бес лайих.
Гьар сана къалуриз вичин пис къилих,
Бязида межлисда къал тваз акуна.

Баркалла жен герек инсандин тІварцІел,
Чина хъвер, ширин хуш гафарни мецел,
Бубади дамахун лазим я хцел,
Хва пис тир бубадиз дерт гваз акуна.

Султаназ багъа я дустунин икъар
Дуствал я инсанрин рикІерин гатфар
Вуж ятІа кардалди элдин къайгъудар,
Гъадакай зи чуьнгуьр рахаз акуна.

МАЙ ГАТФАРИЗ

Дустар, ингье шад сувар я уьлкведа,
Къуьн къуьнева зегъметчияр жергеда.
Са рикІни жеч пашманвилини куьлгеда.
Май тебрикдиз хъвер къугъвазва сиверал.

Гъар гъинихъ вил вегъейтІани гуьзел я,
Агалкъунра уьткъем хъанвай чи цал я.
Ашукъдинни ширин мани мецелла,
ТупІар алаз сазун гимиш симерал.

Цуьк акъудна гъикъван гуьрчег я къуд пад.
Чи дагъларин уьлкве я даим абад.
Чи уьмуьрдин гуьзел гатфар майдин дад.
Верци хъанва миллионрин мецерал.

Зегъметчийри гъанва майдиз савкъатар,
Къалурзава дуьньядиз чи къуватар.
Азадвал я чи элдин имаратар
Чехи Аллагъ алай даим рикІерал.

Берекатар, цуьквер аваз гъилера,
Май къекъвезва и дуьньядин чилера
Хушбахтвилини ишигъ аваз кІвалера
Ашукъ Султан шад я абадвилерал.

ЧИ ХУЬР

Гатфарин гуьлуьшан йикъар алуькна,
Чи хуьруь атІласни мехмер алуькІна.
Шадвилини мад цІийи майдан ачухна,
Бахтатар уьмуьрдин майдан я чи хуьр.

Къацу яйлахринни къакъан дагъларин,
Бегъерлу чуьллерин, емиш багъларин,
Девлетлу тамарин, къайи булахрин,
Гъуьрметлу инсанрин макан я, чи хуьр.

Башламиш хъайила магьсулрин сувар,
Манийрив ацIуда ишигълу цавар.
Султанан рикI жеда мадни бахтавар.
Акурла вун кье икI кIубан, чи хуър.

ДУЪЗ ИКЪРАР ХЪУРАЙ

Азиз дустар, зи рикIин гаф лугъун квез,
Рагъ алайбур хъурай вахтар даим чи.
Ихътинбурни вафалувал багъа яз,
Артух хъурай къадир чидай дустар чи.

Бубайрин са мисал гзаф хуш я ваз:
«Фан къадирни чир жеда фу чрайдаз»
Вичин кьимет течидай рикI кьурайдаз.
Таъсирдайбур жедач гъахълу гафар чи.

Мерд инсандин тIвар рикIелай фидайди туш,
Намерд касдин багъди емиш гъидайд туш.
Заз дустарин гъич кефи хун чидайди туш.
Мягъкем хъурай арада авай икърар чи.

Султан я зун, гзаф дустар ава захъ,
Дуствеликай гуъзел гафар ана захъ,
Дуствеликай гуъзел гафар ава захъ.
Абад хъурай яшайишдин гатфар чи.

ИСЛЯГЪВИЛИН КЪЕЛЕ

Ислягъвилин къеле кърсатмишиз жеч,
Ам лап мягъкем тир бине авайд я:
Гъахъ тапарривай гъич алдатмишиз жеч.
Гъахълувал гъамиша вине авайд я.

Дслягъвал мягъкем хъун чаз хъанва адет,
Дуъньяди ганва кье и кардиз кьимет.
Ислягъвал я вири дуъньядин девлет
Чахъ адан лап хъсан чешне авайди я.

Адалат пайдах къуна даим тик,
Инсанрин зегъмет я ислягъвилин рикI,
Ам хуъзвай дустарин дуъньядин вилик
Гъамиша гужлуз къуън къуъне авайди я.

Душмандин зурунхъай кичIе туш чаз гъич
Чал буъгътан вегъирди русвагъ жеда вич.
Дуъз рекъай садрани чун кьерехдиз фич
Дуъзвал чи рикIерин кьене авайди я.

Ислягвал кIанда чаз ракьинин экв хьиз
Гзаф я къведайбур адан куьмекдиз.
Женг чIугваз уьтквем тир ам хуьз зирекдиз
Миллионрин дуствилин къеле авайди я.

ЧИ КЪАНУНРИ

Чехи, рехи тарихдин яцIу кIабра
Кьена адалат, гьахь чи къанунри,
Шегьеррин, хуьрерин инсанрин вилик
Ачухна уьмуьрдин бахт чи къанунри.

Виридалай гьуьрметлу гаф я азадвал.
Гьатнава адан экв, рагь чи къанунра.
Дуствилив гьил-гьиле кьуна зегьметди
Кутунва булвилин багь чи къанунра.

Шадвилин гележег туькIуьриз гуьзел,
Кьурурна дердини нагьв чи къанунри.
Манийвал гуз эгер гьалтайтIа рекьел
Тергда манийвилин дагь чи къанунри.

ЛАВГЪА ХЪАЙИ КЪВАН

Кьакьан са дагьдин кукIушдал са-къван.
Алай гьамиша хьана такабур.
Гьисаба такьаз чуьл, дере, майдан,
Фикирнай: —зун я виридан абур.

Юкьуз ракьини, йифериз вацра
Сифте ишигьар тазва зи пеле,—
Заз салам гузва лекьрени катра,
Гьахьзамайди туш зи кьил гьич чиле.

Кьакьанвал даим хьанва заз кьисмет,
Цаварин цифер кьуншияр я зи.
Са патахьайни авач заз хифет,
Гьетерин эквер нехишар я зи.

Гьарайна адаз чили агьадай:
Гьич хьсан кар туш лавгъа хьун акьван
Авач ваз вилер дуьнья аквадай,
Лагь нин дердиниз хьанва дарман?!

Садазни вакай авач са хийир,
Тек ялгьуз я вун, метлеб авач вахь
ГьакI гьавайда къвез физва ви уьмуьр,
Лавгъавал ийиз сеbeb авач вахь.

Зи къужахадава гъар жуьре девлет,
Зун я дуьньяда уьмуьрдин бине,
Инсанри чIугваз ашкъидив зегъмет,
Чпи гъамиша къазва зун вине.

Тарцикай вучда хел тегъиз хъайитIа,
Низ герек я багъ тагудай емиш.
Уьмуьрдин рекъе гел тийиз хъайитIа,
Квез я жув жуваз хьунухъ бегенмиш.

Инсандин гъил вахъ галукуь тавуртIа,
Са куьнизни вун къведач ярамиш.
Эхирни чилел алукуь тавуртIа,
Лавгъавилиз вун жеда къаралмиш!

ЗИ ДУСТ

За ваз лап рикIивай ийизва веси:
Жемир вун гъич гзаф гъавалу, зи дуст.
Герексуз межлисда гъахъсуз рахунар
Иниз сагъ къил мийир хаталу, зи дуст.

Инсанрин арада ацукъ эдебдив,
Дериндай фикир це кардин себебдиз
Авамди амукъда килигиз хеб хъиз,
Чирвал артухара, хьухъ камаллу, зи дуст.

Гъар са суфрад къилихъ ацукъиз жедач,
Гъар са буйругъ къилиз акъудиз жедач.
Тади кваз дагъ гъуьлуьз авудиз жедач,
КIвалахда жен герек сабурлу, зи дуст.

Кутамир садрани къал-макъалдик къил,
Гъуьрметдай аватна жеда вун сефил.
Мягъкемди хьун патал кIвачерик квай чил.
Жез тахъуй садрани лавгъалу, зи дуст.

Султанан гафариз фикир це куьне,
Уьмуьрда чир ая къузани гуьне,
Инсандин намус яхъ гъамиша вине,
Яшайиш жедайвал вафалу, зи дуст.

РИКIЕР ГУЪЗЕЛ Я

Чи азад Ватанда, бахтарин юкъва
Яшайишдин ачух рекъер гуьзел я.
Рагъ хътин ишигълу пак тир мураддин
АцIанвай инсанрин рикIер гуьзел я.

Шадвилин хабар гваз къвезва гъар са югъ,
Цаварин сирерни жезва чаз ачух.
Зегъметдиз булвилер ийизвай артух
Ширин мани лугъур мецер гуьзел я.

ТуькIуьриз уьлкведа лап чIехи девран,
Азадвилин рекъе ава гъар инсан.
Чпин уьтквемвилел дуьнья тир гъейран
Дуствиле сад хъанвай эллер гуьзел я.

Гъамиша винева чи чIехи Аллагъ,
Емишрив ацIанва яшайишдин багъ.
Ада булвилер артухзава чаз,
Бегъерлу чуьллерни никIер гуьзел я.

Ислягъвал хуьн я чи халкъарин мурад
КIанда чаз гъамиша Ватан хъун абад.
Султана рикI ачух, гуьгъуьлар яз шад
Ягъизвай чуьнгуьрдин симер гуьзел я.

СЕСЕР ГУН ЧНА

Уьмуьрдин багълари акъуднава цуьк
Гуьлуьшан гатфариз сесер гун чна.
Чун даим уьмуьрда тухузвай вилик
Инсанрин бахтариз сесер гун чна.

Зегъметдал ашукъ тир гужлу гъилериз,
Шадвилин рагъ авай нурлувилериз,
Уьлкве абадзавай игит эллериз,
Стхайриз, дустариз сесер гун чна.

Ислягъвал хуьн патал эцигнавай чан,
Агалкъунрал чпин дуьнья тир гъейран,
Камалдив чирзавай цаварин девран
Алимрин къастариз сесер гун чна.

Дамах гвачиз даим ийизвай кIвалах,
Гъар са гъалибвилез чеб хъанвай дамах,
Яратмишзавай чи бегъердин булах
Зегъметчи картариз сесер гун чна.

Сечкийрин сувар я къе чи уьлкведа,
Зегъметчийар ава вилик жергеда.
Султанни чуьнгуьр гваз шад я сегънеда.
Лайихлу вахтариз сесер гун чна.

ЦИЙИ МУЪГЪ

Жегил инженер килигна вацIуз,
 Лепе кьилеллаз авахъзавай сел.
 Лагъана: —цIийи муъгъ хъайи чIавуз,
 Яваш жеда ви ахмиш хъунин хел.

Вахт гъилий ахъай тавуна тадиз
 КIватIна инсанар эгечIна кардив.
 Эцигна цлар, ракъ, къван сад ийиз,
 Чугуна зегъмет къетIен гъунардив.

Манидин ванци ацIурна дере,
 ВацIун винелай рехъ хъана мягкъем.
 Суварин шадвал гъатнавай хуъре,
 Гуъзел цIийи муъгъ хъайила бегъем.

Сагърай, инженер, лугъуз вирида
 Авуна тариф, къаз адан гъилер.
 Ви тIварцIел чна дамах ийида,
 МуътIуъгъарна на и гурлу селлер.

Муъгъ хъана вацIал, рехъ хъана гуъзел
 Гъетери цавай нур ядай чIавуз,
 Ашукъ хъанвайбур шад хъана муъкъвел,
 РикIерин гафар ачухна лугъуз.

ЧИ ДАГЪЛАР

Къуъд акъатна, гатун варцар атайла
 Къацу партал алукида чи дагълари.
 Мердвилелди яйлахарни булахри.
 Буюр лугъуз ачухда чи дагълари.

Гъар са патай дагъдин къамат аквада,
 Къакъан кукIуш цавун тагъда аквада.
 Гатфар жеда, къалин живер цIрада,
 БацIара яд артухда чи дагълари.

Куъч хъхъайла хипер, малар арандай,
 Чи дагълариз куън мугъман хъун чаз кIанда.
 Агалкъунри акур инсан гъейранда,
 Гуъзелвилел дамахда чи дагълари.

Дагъларани уъмуър ава, экв ава,
 Уълкве патал техил, як, сар, нек ава.
 Зегъметдани инсанар зирек ава,
 Чи Ватандиз къуллугъзава дагълари.

САЗ ХЪУРАЙ

Азиз дустар, атанва зун куь патав,
Чи арада сугьбет хьурай, саз хьурай.
Гьар са касдив гьар са чавуз уьмуьрда
Шад гатфарин ашкьи, гьевес гваз хьурай.

Им дустарин хушбахт югъ я, мехьер я,
Чи жегьилар гележегдин эквер я.
Мецел мани, гьилевайбур цуьквер я.
Кьуй гьамиша манидин аваз хьурай.

Цуьк акьудай багъ хьиз Ватан гуьзел я.
Зегьметдал рикI алай инсан гуьзел я.
КIанибурун уьмуьр, девран гуьзел я.
Муьгьубатдиз куьн вафалу яз хьурай.

БЕЗЕТМИШ ХЪАНВА

Гуьзул я Ватандин булахар, вацIар,
Гьар са хуьр, гьар шегьер, гуьлуьшан
багьлар.
Артух жез зи халкьдин девлетрин кьадар,
Сувар хьиз чи эллер безетмиш хьанва.

Безетмиш я рушар, стхаяр, вахар
Бахтавар уьмуьрдин и гуьзел вахтар.
Адалатдин дуьз рекье ава чи халкьар
Ислягьвилин рекьер безетмиш хьанва.

Безетмиш я ажеб такабур дагьлар,
Авадан я чи гад, ишигьлу гатфар.
Сунайрин рикI алай чешме булахар,
Бегьерлу чилер безетмиш хьанва.

Безетмиш я уьлкве, гьар тереф экуь,
Гьуьлер хьиз гурлу я рикIерин ашкьи.
Султана кхьизва Ватандиз мани,
Чуьнгуьрдин симер безетмиш хьанва.

ЧУЬНГУЬРДИН БИНЕ

Дустар за квез лугьун, чуьнгуьрдин бине,
РикIин са дамар я адан гьар са сим.
Гуьгьуьлдин пердедай акьатдай сесер
ГалкIиз хьанва ам межлисра лигим.

Чуьнгуьрдин аваздал билбил я гьейран,
Ялавлу рикIерик кутада гьевес.

Ашукъдиз гъамиша ачух я майдан,
Инсанриз хуш жеда адан ширин сес.

Ашукъ Султан шад яз саз алаз хурал,
Межлисра дустарин ачух я гуьгъуьл.
Бегенмиш хъайитІа зи мани, зи чІал,
Чуьнгуьрдин симерал къугъвада зи гъил.

ЧИ МАЯКАР

Пакаман ярар тахъанмаз ачух,
Гъатнава чуьлдин рекъе маякар.
Гуьзелдиз нур гуз гъар сад я са рагъ
Безетмишзавай уьлкве маякар.

Бул бегъер патал алахъна даим,
Женг чІугуналди хъанва чеб лигим.
КІватІна тежриба, чирна гъакІ илим,
Гъамиша ава кІвенкІве маякар.

Бегъерлу ийиз зегъметдалди чил,
Ширин уьзуьмни гъажибугъда, къуьл

Битмишариз чи шадзавай гуьгъуьл
Аквазва багъда, никІе маякар.

Ашукъ Султан я куь тІварцІел ашукъ,
Чи уьлкведа квез майдан я ачух.
Куь гъунарлувал хъурай мад артух
Инсанвилини дуьз рекъе, маякар.

Зи кІани Лумуна ханумдиз

ГЪЕЗЕЛ

Эй, зи гуьзел, элячІмир вун,
Белки ваз бедназар жеда
Инсаф ая кІанидаз на аман
марал, вун заз килиг.
На ашукъдиз цІай ягъамир,
ашукъдиз са азар жеда,
Ваз чидачтІа икІ я адет
илчияр кутада вилик.
Сад лагъана акур виле
кІанавилин нурад жеда,
Ви рикІив рахадай рикІе
са асландин гъунар жеда
Нагагъ на пІузар хкажна,
авунайтІа са хъвер мили,
Мумкин я, акъул къакъатна,

ви севги амукъна дили
 Лайих яни, вав рахайла
 КІанидаз на жаваб тагун?
 Белки вун лал я гуьзел,
 Къисмет хъанач ярдив рахун.
 Мумкин я, и дар арада,
 Ягъана вун бедбахтвилихъ,
 Гъелбетда, муьгъубатдин гъава,
 Вахчуда а Сунад къили.
 Чин такъуна лагъ на, азиз,
 Метлеб вуч я вун инай физ?
 Мумкин ятІа, лагъ ви мурад
 Ашукъ Султаназ хъуьрез-хъуьрез.
 Гъар гъакъикъи гуьзелдин мез,
 ВиртІеда, шербетда жеда
 Вун хътин марал акур
 Вилер даим муьгъубатда жеда.

Я РУШ

Зи гъалдикай, дердиникай
 Авачни ваз хабар, я руш,
 Ша вуна зун твамир кІеве,
 Чуриз чинин рангар, я руш.
 Хъуькъвер мулдин цуьквер я ви,
 Некъияр я пІузар, я руш.
 Лацу пеле нур гъатайла,
 Вацраз я вун ухшар, я руш,
 Терс килигиз, наз гумиртІун,
 Къуьд мийир заз гатфар, я руш
 РикІин хиял ми хъи я зи,
 КІанда заз дуьз икърар, я руш.
 Виликай физ килиг тийиз,
 Зи рикІе тІал твазва вуна.
 Гаф лагъайла жаваб тагуз,
 Вучиз гуьгъуьл хазва вуна?
 Ашукъдин рикІ чир тавуна,
 Гъахъсуз дуван къазва вуна.
 Зи ашкъидин жегъил багъда
 Къаратикен цазва вуна.
 За ваз минет ялварзава,
 Зи чина хъен твазва вуна.
 Назик ипек алуькІайла
 Жезва вакай са цуьк гуьзел,
 Милиз хъуьрез къеве гаф рахух,
 Ачух хъурай зи рикІ, гуьзел
 Зи мурад я гъар са чІавуз.
 Кваз хъун вун зи вилик, гуьзел
 Генг я гуьгъуьл, вун такурла
 Жезва датам гъерикІ, гуьзел
 Зи уьмуьрдин декъикъайриз.

Ша вунни хьухь шерик, гуьзел
Султанан саз, ширин аваз
Вун патал я пайгар, я руш.

ТАПШУРУГЪ

Къадир течир инсандиз
Тариф мийир къизилдин.
Рекъиз экъечI тавунмаз,
Эхир чира мензилдин.
Рахадайла залан хьухь,
Амма къекъуьгъ къезилдиз.
Ихтибармир намерддал,
Пашман жеда эхир вун.
Дуьзвиликай даях яхь,
Дустунин рикI тIар мийир,
Элдиз эхир авачиз
ТIвар паталди кар мийир,
Буьгътан вегъиз къуншидал,
Чарчин винел цIар мийир.
Лавгъавилиз ян гумир,
ДакIан жеда эхир вун.
Гьуьрметсузрин межлисдиз
Гьич садрани физ тахъуй.
Темягъкарвал авуна,
Масадан шей гъиз тахъуй.
Пехилвални туькъуьлвал
РикIин къене хуьз тахъуй.
АкI хъайитIа цаз алай
Къалгъан жеда эхир вун.

АШУКЪРИН СУЬГЪБЕТ

Ашукъ Султан—

Зи патай салам ваз, эй ашукъ Къендаб,
Ватандикай, эллерикай рахан чун,
Суьгъбет ийин, чуьнгуьр ягъин ашкъидив
Хабар гана, гуьгъуьлрикай рахан чун.

Ашукъ Къендаб—

Зи патай салам ваз, эй шаир Султан,
Чи бахтавар девирдикай рахан чун,
Суьгъбет ийин, чуьнгуьр ягъин ашкъидив,
Цуьк акъудай уьмуьрдикай рахан чун.

Ашукъ Султан—

Лагъ вуч сес я виридалай къакъанди?

Дуьнья патал вуч я гзаф масанди?
Адан бине эцигна гьи инсанди?
Хушбахтвилин делилрикай рахан чун.

Ашукъ Къендаб—

Адалатдин сес гзаф къакъанди,
Ислягъвал я и дуьньядиз масанди.

Адан бине эцигна чи инсанди.
Чи ватандин къегъалрикай рахан чун.

Ашукъ Султан—

Шумуд стха шад уьмуьрдин устIар я?
Вуж абурухъ галаз кIеви дустар я?
Гьулдандилай мягкемди, лагъ, гьи тIвар
Гьам дамах тир эллеририкай рахан чун.

Ашукъ Къендаб—

Зи вад балад уьмуьрдин устIар я,
Дуьз инсанар абурун кIеви дустар я.
Дидебуба шад хьун асул къастар я.
Гьабур кIани рикIеририкай рахан чун.

Ашукъ Султан—

Вуж я сифте цавариз рехъ кутурди,
Уьткъемвилел дуьнья гьейран авурди?
Вуч я вацран цIийи шикил чIугурди?
Султанан гаф: игитрикай рахан чун.

Ашукъ Къендаб—

Гагарин я цавариз рехъ кутурди,
Уьткъемвилел дуьнья гьейран авурди.
Чи ракет я вацран шикил чIугурди,
Къендабан гаф: Ватандикай рахан чун.

ГЬУЬЖЕТРИН МАЙДАН

Ашукъ Султан—

Ам вуч я хьи ишигъ гудай са рагъ я?
Ам вуч я хьи, и дуьньядин дамах я?
Ам вуч я хьи, хушбахтвилин булах я?
Дуьз жавабар гудатIа ша майдандиз!

Ашукъ Къендаб—

Чехи Аллагъ ишигъ гудай са рагъ я,
Исламдин дин и дуьньядин дамах я.
Азад зегъмет хушбахтвилин пайдах я.
Дуьз жавабар гуда за ваз хъсандиз!

Ашукъ Султан—

Ам вуч я хьи, азадвилин бине я?
Ам гъи тIвар я виридалай вине я?
Ам вуч я хьи, лап мягъкем тир къеле я?
Чирвилерин пар гватIа ша майдандиз.

Ашукъ Къендаб—

Ам зегъмет я, азадвилин бине я,
Зегъметдин тIвар виридалай вине я.
Чи стхавал къачуз тежер къеле я,
Зегъметдин пар чирда за ваз хъсандиз!

Ашукъ Султан—

Вуж рикIивай нихъ хъайид я инанмиш?
Вуч кIаниз хуьз гуьзел жезва яшамиш?
Лагъ вуж хъурай и дуьньядин къаралмиш?
Вун Султаназ тай ятIа ша майдандиз!

Ашукъ Къендаб—

Чун рикIивай Аллагъдихъ я инанмиш,
Гъадан гъилел гуьзел жезва яшайиш.
Хаин хъурай и дуьньяда къаралмиш.
Зун Къендаб я, тай яз къевезва майдандиз!

АШУКЪРИН ГЪУЪЖЕТАР

АШУКЪ СУЛТАН:

Мегъарамдхуьр чIехи хъанва
Ухшар жезва шегъердиз,
Куьчярни гъяркъуь хъанва,
танва багъ бегъердиз.

АШУКЪ ВУРГЪУН:

Мегъарамдхуьр багъ я гуьзел—
Гъар са жуьре емиш ава,
Алахънава кеспидал эл,
Пагъливандин ериш ава.

АШУКЪ СУЛТАН:

Лагъ, кван ашукъ, йифер ина
Къадардилаи мичИ куъз я?
Гъикъван ава рекъер ина
Базар ина гъвечИ куъз я?

АШУКЪ ВУРГЪУН:

Йифер ина мичИ жечни
Куъчейра са фонар авач,
Базар ина гъвечИ жечни
Сельсоветдихъ гъунар авач:
Рекъерикай базар хъанва
Доручасток архайин я.
Чаз кIвачер тIаз ахвар авач.

Гила суалар Вургъуна гуз, ашукъ
Султана жавабар гузва.

АШУКЪ ВУРГЪУН:

Лагъ кван ашукъ, авач къуват
Циф авачиз марфар къурдай,
Вуч я элдиз хъсан савкъат
Гъяд йикъара кефи ачухдай?

АШУКЪ СУЛТАН:

Марф туш чIуру кранар я
ТукIуър хъийир кас авачир.
Парк туш аниг, къецIил тар я,
Гъамам хътин тас авачир.

Гила ашукъ Султана Вургъуназ суалар гана

АШУКЪ СУЛТАН:

Лагъ кван, ашукъ, цIйи свасаз
Виридалайни вуч герек я?
КIан хъайитIа са къуллугъ заз,
Къуллугърикай гъим зирек я?

АШУКЪ ВУРГЪУН:

Креппальто, шал, къаб-къажох
Гъинай жеда чи сусариз.
Къисметнава абур анжах
Райподавай са ксариз.

Мад суал Ашукъ Вургъуна гана:

Лугу-путу къалин хъанва,
Клубдин рак хкудзава.
Милицаяр къуъруъ хъанва

ВиритІ-виритІ минетзава.
Зуърнечиди къарагъиз
Веъ зи вилик гъваш тамашар
Тавакъу я, аман я,
ДарапІ-дарапІ минетзава
Далдамчиди къарагъиз
Саняри хъиз манат-абас
Тивикчийри мехъериз
Къанихдаказ кІватзава мал
Адет туш им вахтуниз хвай
Куъз рехъ гузва ватанда шад
Вучиз и гъал къатІузвач?
Патрулри къал къакъудзава
Ихътин хуъре концерт гана
Саламат къил хаз тадани?
Къве манатдихъ умуд хъанва
Агъзурдав мурк къаз тадани?

АШУКЪ СУЛТАН:

Зуърнечидин дакІунва вил
Килигдай къван къуълзавайдаз,
Далдамчидин элкъвезва къил
Килигайла къуълзавайдаз.
Цава авай буш гъилиз,
Фад це манат, фад це шабаш,
Ам зи чан я, иман я,

Симер муърхъуъ къуна седеф чуънгуърдин.
Гъи ашукъди хуъда тереф чуънгуърдин?

Шумуд хуърйя шумуд ашукъ атана:
Гъар са ашукъ я къилдин шеф чуънгуърдин

Муърхъуъ къунвай симер къудни хкудна—
Вуж я Султан, вуж я Къендаб чуънгуърдин?

Цийи цурун симер кардик: элкъвезва
Гъиссер-рекъер кІватІиз кенеф чуънгуърдин

Шаирдин рикІ, гъа къуд сим хъиз, михъи жен
Вилик ажуз я тур-гъанеф чуънгуърдин.

Ибрагъим, жув шад хъухъ:
муърхъуъ къур рикІяй
Жузаз жедач я гъал, я кеф чуънгуърдин.

**Вири дуьньядин фестивалдин лауреатар
ашукь Султан ва ашукь Къендаб Сеидовриз
бахшзава
Ибрагъим Гъуьсейнов.**

ЛИФ

Гъинай лув гузва на азаддиз икъван,
Сирнавиз цавариз экъечІна къакъан.
Къунши Азербайжан яни ви макан?
Ша илиф дагълариз, гуьзел лацу лиф.

Вакай хуш манияр лугъузва элди,
Пис кас я вахъ галаз вуж ятІа хъелди.
За ваз чІал лугъузва ачух рикІелди,
Турфан тахъуй гъич ви рекъел, лацу лиф.

Вун ислягъ тирвилай гъуьрметлу я чаз,
КІанда заз гъамиша вун зи къуьнел къаз.
Султана хуш салам лугъузва къе ваз,
Ша ваз за твар гуда гъилел, лацу лиф.

ВАЛЯДИН ГЪУЪРМЕТДИЗ

Советрин инсанри цавун бушлухриз,
Лув гана, космосдиз рекъер ачухна.
Чи шадвал, уьткемвал мадни артухариз,
РикІера бахтунин цуьквер ачухна.

Тебрикрин сесерин атІанач ара,
Дуьньяди Валядиз лагъана: «урра!»
Гележег патал женг гужлу йикъара,
Валяди космосда гъетер ачухна.

Вахарин тІвар ада хкажна цавуз,
Игитрин жергеда ава ам нур гуз.
Ашукъни шад я къе манияр лугъуз,
Седефлу чуьнгуьрдин сесер ачухна.

БАГЪМАНЧИ ГЪАЖИМУРАД ХАЛУ

Ичин багълари гъанва бул емиш,
Сагърай багъманчи Гъажимурад халу.
Ви гъунар хъанва халкъдиз бегенмиш,
Тежриба гзаф, рикІни шад халу.

Гегъенш багълара гуьзел я тарар,
Яратмишзава на элдиз гатфар.

Ви уьткемвилин чкІанва хабар,
Я лугъуз ажеб вун устад, халу.

Ширин емишар, атирлу ичер,
Къачуз рази я валай хуър, шегъер.
Москвадизни колхоздин бегъер,
Агакъарзава—ви савкъат, халу.

Самур дерада гъатнава ви ван,
Халкъдин рекъе на эцигзава чан.
Ваз мани лугъуз шад я къе Султан,
Сагърай багъманчи Гъажимурад халу.

ШАГЪ-ДАГЪ

Цавариз хкажна къунава на къил тик,
Гуя на цифериз ачухзава рикІ.
Ви хур ква уьмуърлух живедин кІаник,
Лавгъавал ийимир, агъадал килиг,

Гъикъван вун ятІани къакъанди, Шагъ-Дагъ,
Гуьзелдиз яйлахри къуна ви ценер,
Лекъерин макан я такабур къуьнер.
Чубанрин кІвачик ква жигъирар, синер.

МуркІадин булахрин хуш я чаз ванер.
Ви тарих кхъенва инсанди, Шагъ-Дагъ.
Гатуз ви яйлахрив жеда хупІ дамах,
Ргада малдаррин ашкъилу кІвалах.

Жегъилри къвез яда ви къилел пайдах,
Гуьрчегвал къетІен я экъечІдайла рагъ,
Ви тариф акъудна девранди, Шагъ-Дагъ.
Зун Ашукъ Султан я, хъанва ваз мугъман,

Гъатрай ви дерейра зи манидин ван.
Гатуз ви булахрай зани къве хупІ хъван.
Вакай зун межлисра къакъандиз рахан,
Чир хъухъ, зун туш валай аскІанди,
Шагъ-Дагъ.

БУЛАХДИН ТАРИФ

Азиз дустар, за квез ийизва тариф
Чи хуьревай дагъдин гуьрчег булахдин,
Цуьквералди безетмиш жеда гъамиша
Рушар физ хуькведай тик рехъ булахдин.

Гатун лап зегъем тир юкъузни адан,
Мурк хътин къайи яд чандиз я дарман.

Арандин инсанар, ша хьухъ чаз мугъман,
Шуърбетдин дад аку зирек булахдин.

Тифлидин дагъдани авач идан тай,
И яд хъвай инсандиз кІан хъижедач чай.
Явашарун паталди хъел квай рикІин цІай,
Чи дагъдиз ша, къачу куьмек булахдин.

АвачІани цава гъеле яр экуьн,
Рушарин жергедиз килиг садра куьн,
Амукъдач инсандин рикІе дертни кин,
ДадмишайІа цикай чи тек булахдин.

САМУР

Кавказдин дагъларай къачуна бине,
Сел хъана дерейрай катзава Самур.
Гагъ къванер къилеллаз, гагъ рагар атІуз,
Чуьллера, дагъарра гъатзава Самур.

Ширин яд дадмишай дири жезва чил,
НикІера фарашдиз экъечІзава къуьл.
Зегъметчи инсанри гъиле къуна гъил,
Ви жилав мягъкемдиз кІватІзава, Самур,

Инсанри элкъуьрна ишигъдиз ви гуж,
Садни мад ви селдин вилик ажуз туш.
Муькъвелей вахъ галаз рахун я чаз хуш,
Султанан рикІни на шадзава, Самур.

* * *

За чІал лугъуч руфун патал,
Руфун залай агъуз ава.
За халкъдивай къачунва чІал,
Халкъ патални лугъуз ава.

ГУЬГЪУЬЛ

РикІел хуьх, зи патай я ваз тапшуругъ,
Гзаф гъавалу жез, гар жемир, гуьгъуьл.
Гъар гъиниз хъайитІан къил ийимир сух,
Къилих чир тавунмаз, яр жемир, гуьгъуьл.

Къал-макъалдивай хьухъ гъамиша яргъа,
Гъуьрметсуз жеда вун хъайитІа лавгъа.
Дуьзвал хъуй ви гъар са камуниз арха,
Нагъакъдиз дерт чІугваз дар жемир,
гуьгъуьл.

Дугъривал хъсан я, эй ашукъ Султан,
 Марифат гвайди я камаллу инсан.
 Жемир гъич уьмуьрда сефил, бейниван,
 Рагъул цив ацлаявай квар жемир, гуьгъуьл.

ХЪСАН Я

Гуьлуьшан багълара хъанвайла битмиш,
 Бул ширин емишар кIватIун хъсан я.
 Им фана дуьнья я, куьч жеда вири,
 Дустарни душманар къатIун хъсан я.

Ички хъваз пашманвал алудун квез я,
 Эхирни, чир хъухъ, ам чандин мерез я.
 Чинебан сир рикIе хвейтIа серес я,
 Гъар са намерддиз ам талгъун хъсан я.

Зи назлу гуьзелди хана зи гуьгъуьл,
 Гълчна зал туькьуьл гаф авуна сефил.
 Султанахъ галаз ам са дуст тир жегъил,
 Дуст даим шириндиз рахун хъсан я.

ЗИ ХВА САИДАЗ

Дустуниз бейвафа жемир,
 Дуствилиз це къуват, Саид.
 Ви гафарик са чIавузни,
 Тахъурай таб, гълатI, Саид.
 Инсанвилиз гуьърмет ая.
 Инсандив гва къудрат, Саид.
 Баркалла гъваш тIварцIел жуван.
 Хъурай уьмуьр ви шад, Саид,
 И чIалар за багъишзава,
 Зи патай ваз савкъат, Саид.

Савкъат хъсан хвейитIа на,
 Вун камалдин сагъиб жеда,
 Мурад патал чалишмиш хъухъ,
 Эхирни вун гъалиб жеда,
 КIелна илим чира гзаф,
 Уьмуьрда вун вилик жеда.
 Къл-макъалдик къил кутамир,
 Къл фитIнедиз шерик жеда.
 Ийидай кар фад къиле твах,
 КIвалахда хъухъ устад, Саид.

Устаддив гвай гевгърдилай
 Хъурай ви рикI михъини саф,
 Авай чIавуз халкъдин юкъва
 Хуш текъведай рахамир гаф.

Лавгъавилиз рехъ гуз тахъуй,
Гъич масадан гуьгъуьл хамир,

Хъухъ гъамиша эгъли-инсаф.
Кар яхъ жуван квачиз хилаф,
Дуьньядин гъар са гъал чира,
Элдин рекъе дуьз гъат, Саид.

Гъатна кIанда гъавурда вун,
Хъсанни пис къатIуналди,
Мурад къилиз тухуз жеда,
Анжах кIеви къастуналди.
Хуьруьз, кIвализ къуллугъ ая,
РикIик гъевес кутуналди.
Уьмуьрдикай ктаб кхъихъ,
Жуван гъилин хатIуналди,
Марифатлу къилихралди
Ая хуьр, эл на шад, Саид.

Шадвал патал яшайишдин,
Дуьзвални гъахъ кIанда, гъелбет
Хзандизни Ватандиз на,
Лап чандиз хъиз ая гъуьрмет.
Хушбахт я вун халкъди эгер,
ГайитIа ви кардиз къимет.
Хушбахтвилин диб лагъайтIа,
Я уьткемдиз чIугун зегъмет.

Султанан и бубавилин,
Къабула меслят, Саид.

КЪВЕДА РИКIЕЛ

Зи дагъларин лацу цифер,
Дереда варз алай йифер.
Къакъан къавал вили лифер,
РикIел къведа яргъара зи.

Ватан я зи дагълар къакъан,
Ййлахар я ажеб хъсан.
Лацан суьруь, зирек чубан,
РикIел къведа яргъара зи.

Хуьруьн элдихъ галаз суьгъбет,
Булахдин яд къайи шуьрбет.
Ашукъ Султан — лугъуз гъуьрмет,
РикIел къведа яргъара зи.

КІАТІРУХРИН ГУЪЗЕЛАР

Самурдин кьерехда, дагъдин ценерив,
Кіатірухрин гуъзелрал дуьшуьш хъана зун.
Зи жегьил ашкьидин гурлу вахтунда,
Муьгьуьббатдин гьуьлуьз ахмиш хъана зун.

Садан хуш суьретди авуна зун бенд,
Са рушан хьуьруьни кьурмишна заз фенд.
Садав зун рахана гафарик кваз кьенд,
Гуъзелрин хунчада батмиш хъана зун.

Садан юкъ шуькьуь тир, рацІамар назик.
Сад кисна килигна желб ийиз зи рикІ.
Чуьнгуьрдиз худ гана кьил хкажна тик,
Манийрик ван кутаз вердиш хъана зун.

АШУКЪРИН ГЪУЪЖЕТ

Султан

Ам вуч я хьи, чанда гьахьиз акъатда.
Эхирдайни кьурада ам тамамдиз?
Ам вуч я хьи, са-са югъ кьвез алатда
Табий тежез тІебиатдин деврандиз.

Къендаб

Ам нефес я чанда гьахьиз акъатда,
Эхирдайни кьурада ам тамамдиз.
Ам уьмуьр я са-са югъ кьвез алатда,
Табий тежез тІебиатдин деврандиз?

Султан

Ам вуч я хьи, гагъ лацу, гагъ чулав я?
Ам вуч я хьи, рикІ атІудай ялав я?
Ам вуч я хьи, мез кутІундай жилав я?
Гьар гьамиша герекни я инсандиз?

Къендаб

Цава цифер гагъ лацу, гагъ чулав я,
Туькьуьл гафар рикІ атІудай ялав я.
Ширин ахвар мез кутІундай жилав я,
Гьар гьамиша герекни я инсандиз.

Султан

Гьи кьве стха гьамиша кьвал кьвалава?
Вуч кьуд вах я са кьав абурун кІулава?

Ам вуч затІ я кѳе кѳвал даим цлава?
Султаназ на жавабар це хѳсандиз.

Кѳендаб

ракІар я кѳе стха хѳиз кѳвал кѳвалава.
Стулдин кѳуд кІвач я са кѳав кІулава.
Пенжери я кѳе кѳвал даим цлава,
Кѳендаба ваз жаваб гуда хѳсандиз.

МЕЗ

Мез ава—хѳуѳтІуѳзни цуѳквер акѳудда,
Перишан межлисда мехѳер акѳудда.
Сив ахѳа хѳайила—шекер акѳудда.
Ширин мез шадвилин майдан я гѳелбет.

Мез ава—инсандин явашарда хѳел,
Рахана юлдашдин квадарда ишел.
Мез ава—хуш гаѳар хуѳда на рикІел,
Ахѳтинди лайихлу инсан я гѳелбет.

Мез ава рахарла гевгѳер чукІурдай,
Муѳгѳуѳббатдин рекѳел сенгер чукІурдай.
Мез ава—рикІ тІарда, зегѳер чукІурда,
Ахѳтинди аватІа, илан я гѳелбет.

Мез ава—рахадай гаѳар я сархуш,
Мез ава—сагѳ инсан ийида нахуш.
Фитнейрал машгѳул жез, лагѳлагѳардай
буш,
Мез гвай гѳар са инсан шайтІан я, гѳелбет,

Мез ава—ачухда ви рикІин ракІар,
Мез ава—ярдивай чара ийида яр.
Мез ава—гѳамиша гуда сивиз гар,
Ахѳтинди Султаназ такІан я гѳелбет.

БЕНДЕР

Бармакдин кIукI яру я,
Ярдин вилер цIару я.
Вун яргъалай килигмир,
Зун вилерал кьару я.

Чуьнгуьр гъиле амукьна,
Вилер рекъе амукьна.
Яр акъатна яргъариз,
Гафар рикIе амукьна.

Булахда яд кьана хьи,
Ярди зи рикI хана хьи.
Мани лугъуз, саз ягъиз,
Керем хьиз зун кана хьи.

Дагълара зун кьекъвена,
Багълара зун кьекъвена.
Вун лап багъа цуьк я зи,
Зун вал чIиж хьиз элкъвена.

Я руш, ви тIвар вуж ятIа,
Садра кьванни заз килиг,
Зи рахунар буш ятIа,
Белки зун ваз хуш ятIа.

Дагъ атIун заз четин туш,
Гьуьл фикир кьван дерин туш.
КIани ярди чIурна чин,
Гьич кье зи рикI секин туш.

Чулав чIарар пелева,
Къизилгуьллер гъилева.
Кефияр куьк жечни бес:
Мани дуст чи Ковалева.

Ич ширин я нардилай,
 Рази я ви кардилай.
 Къе зи шадвал къизгъин я:
 Чар хтана ярдилай.

Хуър эвичІна арандиз,
 Гъахъна цІийи деврандиз.
 Чуьнгуър ягъиз ашукъни,
 Экъечнава майдандиз.

Чиг фитІинна цуьквери,
 Йиф чІагурна эквери.
 Вацраз мани лугъузва,
 Ашукъ хъанвай рикІери.

Зун вацІалай элячІна,
 Дагъдин хурал экъечІна.
 Яр аквадай тепедлай,
 Мани лугъуз эгечІна.

Марф акатна сел хъана,
 Муьгъ эхцигиз мел хъана.
 Мармардал хъиз ярдин тІвар,
 РикІин къене гел хъана.

Векъ къалин я къурухда,
 Яру перем алукІда,

Векъер кІватІиз атайла,
 Зи рикІ за ваз ачухда.

АШУКЪ КЪЕНДАБ

Ашукъ Къендаб (Саидова) 1935-йисуз Рутул райондин Агъа КІатІрухрин хуьре дидедиз хъана. Къендаб гъеле гъвечІизамаз Къуба райондиз (Азербайжан) куьч хъана, диде-бубадихъ галаз ва гъана яшамаш хъана. 1948-йисалай ада манияр лугъуз саз ягизь эгечІна. Къендабан сад лагъай шиирар Азербайжандин ва Дагъустандин газетрани журналра акваз хъана. Юкъван мектеб куьтягъайдалай гуьгъуьниз ам Къубадин культурадин кІвале кІвалахдал акъвазна. Къендаб Къубадин лап хъсан ашукърикай сад хъана. Москвада хъайи Виридуьньядин фестивалда иштирак авур Къендаб адан лауреат хъана. Ада 70-далай виниз чуьнгуърдал макъамар яда. И устІарвал адаз вичин юлдаш Султанавай чир хъана.

Къендаба Азербайжандин III-IV ашукърин съездра иштиракна. Ам Иранда ва Турцияда гастролра хъана. Къендабаз гзаф шиирар ва дастанар чида. Ада кихъей «Ашукъ Къен даб», «Самур» ва 300-лай виниз шиирар малум я.

Къендаб са шумуд сеферда райсоветдин (Къубадин) ва сельсоветдин депутат хъана. Ада са шумудра ашукърин акъажунра иштиракна. Гила Къендаба вичин хтулриз чуьнгуър ягъиз ва манияр лугъуз чирзава. Ада «Къуба герайлысь» «Къендабы» мелодияр яратмишнава, са шумуд медалдиз ва значок риз лайихлу хъана. Къендаб алай вахтунда Мегъарамдхуьруьн райондин ЦІийи хуьре яшамаш жезва, пенсияда ава.

БЕНДЕР

(Мазали Алидин хтул Лумунадин ашукъ
Султаназ жаваб)

ЗИ СУЛТАН

Зун Лумуна рикI тIазвай,
Мацар хуьруьн цуьк хьанвай
Валай гьейри дерт чидай,
Са кас авач, зи Султан.
Лумунадин чан я вун,
Дердиниз дарман я вун,
Жегьилвилихъ ахгакьдай
Авач са затI, зи Султан!
Буьлбуьл хупI парваз жеда
Къизилгуьлдал цаз жеда
Са къуз Луму ваз жеда,
РикIин мурад,зи Султан!
Лумуна я, шехьда зун,
Султанан гьам пара я
Вилер ацIуз шехьмир вун
Саздин симер жеда зун.

Эмирбег ЧЕПИВИ**ЗИ СУЛТАН**

Пара чида заз шаирар, ашукъар,
Гьардахъ са дерт, са гьам жеда, зи Султан!
Алатна чи гуьзел девран, хуш йикъар,
Кьуьзуьвилихъ жеч ихтибар, зи Султан!

Къекъвезва вун и алемда шадвал тваз,
Хурал къуна дуьнья акур телли саз.
Юлдаш хьана гуьзел ашукъ Къендабаз
Къекъвена вун—дияр-дияр, зи Султан!

Шииррикай таж авуна алемдиз,
Сулейманан кар давамриз бегьемдиз,
Зун килигиз амуькна ви зегьметдиз,
ХупI кутугда ваз хуш тIварар, зи Султан!

Чепивидиз ихтибарлу са дуст я,
Вун чи элдин чIехи шадвал, намус я.
Са шаир хьиз зун ви вилик ажаз я,
Мадни къакъан хьурай ви тIвар, зи Султан!

Ашукъ Къендаб Саидова

ЗИ ЧУЪНГУЪР

(Вири дуьньядин фестивалдин лауреат)

Чуьнгуьр, за тариф ийин,
Вири симер сесер я ви.
Гъич ви аваз зайиф тийин,
Азиз чуьнгуьр, гуьзел чуьнгуьр.

Вун туькгуьрай устардин кьил
Камаллу я, шадиз гуьгуьл.
Ачухда на риклер сефил,
Азиз чуьнгуьр, гуьзел чуьнгуьр.

Безетмишда вуна межлис,
Чара ийиз хъсанни пис.
Заз кIанда вун гъич тежен кис,
Азиз чуьнгуьр, гуьзел чуьнгуьр.

Къендабаз вун гзаф кIанда,
Манийрин ван тваз ви чанда.
Жен чун даим шад майданда,
Азиз чуьнгуьр, гуьзел чуьнгуьр.

ГУЪЗЕЛ РУШ

Ярашугълувал вуч я,
Аман гуьзел руш?
Пагъ-пагъ ширинвал вуч я,
Чалар гуьзел руш.

Къизилгуьлдин ни галай
Буйдал тарам пагъливан.
Ажеб таза тушни къван
Ви чан гуьзел руш?

Хал атГай са янахдал
Ашкъид булахдал
Къкъведачни дамахдал
Гъкъван гуъзел руш?

Билбил хътин рахадай
Сес ава мецел
Гуъзел дигай бахчадай
Са ич це гуъзел.

Магъалда ваз тай авач
Вин истеклу таярин
Къендабаз гъайиф туш
Ваз лугъудай чЛаларин.

Ашукъ Султани ашукъ Къендаб Бакуда
къыз къалада

Ашукъ Саидан хва ашукъ Гъажидин свас Иранда
экъечIун.

КатIрухрин хуърун
патав гвай «яхIурин
зиярат» ва адан патав
гвай чарчар лугъунриз
килигна Ашукъ Саидаз
илгъам гайи ятар.

Катрухрин хуърун Гъажидин куъче.

Ашукъ Султан Москвада колонный залда.

«Къырмазы къая (яру къая) зияратдин чка».

Ашукъ Султан вахар тир Айша ва ва Туькъезбанахъ галаз.

Ашукъ Султан рухвар (къветхерар) Валегъ ва Салигъ.

Ашукъ Султанни адан хизан

Ашукъ Султанан чапдай акъатай ктабар.

Ашукъ Султанни адан балабанчи Милагълы Оруж яран суварик. Закатала шегъердин майдандал.

Ашукъ Султанни ашугъ Къендаб Туьркияда.

Ашукь Султанан КIатрухрин хуьре вичи эцигай кIвалер

Азербайджан ашукьрин I-сьезда Султанан буба ашукь Гъажи ва ашукь Зелейха экъечIун.

Ашукь Гъажи ва ашукь Зелейха ахиратдин кIвалера.

Мазали Алидин хтул Лумуне (чапла патахъай 2-лагъайди (Абдулмелик, Муслимат ва Гуьлчичек хизандик арада шикил Ахцегь райондин Мацарин хуьре (юкъвавайди ашукь Султан).

Султанан хтул Мурад Ленинградда гуььлуьн пияда къьушунар

Ашукь Султанан гада Гъажи Саидов моряк Североморья.

Амрахов Бурхан (майор) ва Жигерхан Абдурагъман огълу Сальяндин казармайра.

Ашукь Султанни адан дуст профессор Мевлуьд Ярагъмедов.

Мегъарамдхуьруьн райондин (Къатрух) Щийи хуьре Ашукъ Вургъунан къвалер

Ракетчик Саид Саидов (Султанан хва Дальный Востокда).

Ашукъ Султан
Шагъ-Эмир Мурадовахъ галаз

МАНИ ЛАГЪ

Ашукъ Гэндаб, яваш тахъуй гъич ви сес,
Яратмишдай чи эллериз мани лагъ,
Мублагъвилини диб тир зегъмет, шад гъевес,
Берекатлу и чуьллериз мани лагъ.

Ишигълу я чи халкъарин гележег,
Йикъалай-къуз уьмуьр жезва мад гуьрчег,
Седефлу саз хуруз чугваз хъухъ зирек,
Ашукъбурун хуш вилериз мани лагъ.

Темпелвални кагъулвал чаз чара я,
Муьфтехурни эхир уьзуюкъара я.
Агалкъунар чи уьлкьведа пара я,
Абурун пайдах гвай гъилериз мани лагъ.

Инсанвални зегъмет даим са чан я,
Чна цавар муьтгуюгъзавай девран я.
Ашукъ, види ислягъвилини майдан я,
Мехъерризни шад мелериз мани лагъ.
ашугъ Гэндаб С.

УЪТКЕМБУР

Килига садра азад Ватандиз
 Гьар патахъ нурлу адан гьетериз.
 Чи икъван абад, гуьзел чуьллериз
 Бахтавар тир чи шад эллериз.

Мягъкем къвазнавай инсанд гьилериз
 Аферин хьурай хайи чуьллериз.
 Чанда кичевал зере авачир
 Къагьриманрин уьткем риклериз.

Вирида—ибур акъваз тавуна,
 Ислягьвал патал женгер тухузва.
 Зегьметдин пайдах виневаз къуна
 Халкъарив садвал ва бахт вугузва.

Кутаз жедай туш ислягьвал кланик,
 Адан къуватар, чи элдин я рикI.
 Эй, лезги халкъдин ашукъ тир Къендаб,
 Гьелбетда, хьана ваз гуьзел аям.

АЛЛАГЪДИН КУЪМЕКДАЛДИ

Вафалу тир сад Аллагъдин куьмекдал,
 Вири халкъар абадвилехъ физава.
 Мединада куькIуьрнавай ишигьдал,
 Вичин ишигъ дуьньядиз ракъурзава.

Шад яз гуьгьуьл, гьил хкажна лап цавуз,
 Лугъуз жеда гьар садавай дамахдал
 Къе чи цуьквер хьанва багьдавай
 Гуьзел нямет, дуьнья аваз и суракьда.

Тамаш ая инсан, куьн планетдиз,
 Гьикъван чIехи я ам вун галаз.
 Вун са нур я дуьньядин кар гьахъ акваз,
 Ви нурдик яшамаш хьун хуш я чаз.

Виш йисари элдин рикIе чка къуна.
 Эрзиман тир фикир къилиз акъатна.
 Гзаф еке метлеб авай тарихдик,
 Гьамишалугъ, зи Гьуцар, вун акатна.

Чи уьлкведин агалкъунар пара я.
 Идан себеб вун галачиз хьайид туш.
 Ашукъ Къендабаз вуна са чара я
 И дуьньядал адан дерт-гьам пара я.

АШУКЪ ГЪАЖИ

Ашукъ Саидов Гъажи Саидович—1858 йисуз Самур дередин Рутул райондин Агъа Кіатрухрин хуьре дидедиз хъана. Вичин хизан хуьн патал гзаф чкайра ада батраквална. 1873-йисуз Гъажиди Батумдин (Грузия) патарив девлетлу хизанрин уьзюмлухра кІвалахарна. 1879-йисуз хуьруьз хтана Къази Кумухдин Агъалархандиз чубанвална. Са тІмил вахтарилай ада Ихренай тир ашукъ Режебахъ галаз дуствална. Абуру санал шиирар тукІурдай. Гуьгъуьнлай Гъажи Азербайжандин машгъур ашукъ Алескерахъ галаз таниш хъана, адан устадвеликай вичиз пай къачуна. 1936-йисалай Гъажи I-май кол хоздин член хъана. Шииррилай алава ада дастанарни кхъиз хъана.

Ашукъ Гъажи «За трудовую доблесть» медалдиз лайихлу хъана. 1941-1945-йисара вичин яшлувизни килиг тавуна даду патан кІвалахрал Ватандиз къуллугъна ва «Оборона Кавказа» медал къачуна.

Гъажидин шиирар гзафбуру хушвилелди къабулна, ашукъ Султанни (адан хва) адан ученик хъана. Ашукъ Гъажи 1928-йисуз тухвай ашукърин I-съезддин иштиракчи хъана. Ада 800 шиир ва са шумуд дастан кхъена. «Гъажини Зулейха», «Гъажини хан», «Мерд вилин дастан».

Са хейлин ашукърихъ галаз ада акъажунра шитиракна. 1958-йисуз Гъажи вичин хайи хуьре кечмиш хъана.

АШУКЪ ГЪАЖИ

Азад гуьзел Дагъустан,
Эй эрзиман рикІиз хушди,
Гуьзел уьлкве, зи Ватан!
Вун агъзуррин рикІ тушни
Азад, гуьзел Дагъустан!

Шумудни са къегъал ксар
Яратмишай пагъливан.
Вун зиди я, чан бахтавар
Азад, гуьзел Дагъустан!

Цуьквед храй дагълар кбилел.
Багъ-бахчаяр гуьлуьшан,
Лепе къугъваз Каспид гуьлел,
Азад, гуьзел Дагъустан!

Бул хъурай ви хипер, цІегъер,
Ягъ балабан, чан чубан.
Ширин-ширин къведай сесер
Гуьзел уьлкве Дагъустан!

Машгъур я, чІехи шаирар—
Гъамзат, Тагъир, Сулейман.
Абурун гуьзел ширин чІалар
Ала чи мецел Дагъустан!

Цуьквер хътин гуьзел рушар,
Сагълам ви гъар инсан,
Хестедиз дарман я гъава.

Азад, гуьзел Дагъустан!

Агъзурралди игитар къе
Халкъдин мецел ала дастан
Чанар гайи халкъдин рекъе
Къагъриманрин гуьзел макан.

Уллубийни, Сафар, Гъарун,
Махачни Мукъдадир масан
Ватан патал чанар гайи
Ви къегъалар я Дагъустан!

СТІАЛ СУЛЕЙМАНАЗ

Гъуьлер хътин дерин тир
Адан жанлу рикІикай
Лугъун за квез ширин тир
Къве чІал бахтлувиликай.

Вичиз къве дуьнья акур
КъатІунрин сагъибдар
Зулум-зиллетар чІугур
Зегъметчийрин терефдар.

Шаирдин рикІ ачух тир
Вили цава гъетер хъиз,
Йикъалай-къуз артух тир
Адан гуьгъуьл цуьквер хъиз.

Сулейманан лепеди
Нур гузава гъуьлерал
Истеклу я чаз ама
Дагъустандин чилерал.

Лезгистандин багълара
Битмиш хъайи къизилгуьл
Зулум чІугур дагълара
Хкажна тик вичин къил.

Хабар хъана рикІикай
Джамбулаз, Горькийдиз,
Адан агалкъунрикай
ЦІадасадиз, Тагъираз.

Гомер я ам лагъайла,
Аламат жез рахада.
Адан гуьзел ашкъидай
Билбиларин къугъвада.

Цуьк акъудай тупадин
Ни чукІурдай ара я.

Чаз играми бубадин
КІанивилер пара я.

ЧІалан кьешенгвал акваз
Варз-гъед адав рахада.
Рагъ, гуьлуьшан нурар гваз
Адан кьилел кьугъвада.

Халкъди гайи кьуватди
Жегьил хьувуна беден.
Мубаракна миллетди
Къачур Ленинан орден.

Лезгид намуслу бармак
Хкаж хьана кьилелай.
Лувар акатна адак
Учмуш жедай чилелай.

Вич амачтІан, чи азиз,
Адан цІирер гужлу я
Чехи Максим Горькидин
Гуьзгуьдилай нурлу я.

Бакуд чІулав буругърал
Чна санал кІвалахна,
Дурум гуз четинвилез
Адалат хуьз алахъна.

Гъажидиз ам чешне я —
Гъахъ-адалат хуьдай кас.
Куьтягъ тежер чешме я
КъатІунар хци алмас.

МАРКНИ БАЛКІАН (Басня)

Гуьзел хуьруьн кьерехда заз
Акуна маркинихъ балкІан

Хуш атанай векьер адаз
Кефияр лап хьанай кІубан.

Кьуьд атана агакьнавай,
Векъ амачир чуьллера.
БалкІандин тІиш кьекъвезавай
Къакъан маркун векьера.

Векъ январдиз куьтягъ хьана,
Къай чайгъунни азиятар.
Хам кІарабрал алкІана
ЧІугваз кашар гьакІ зегъметар.

Агатна гишин жанавур
 Ни чІугуна ябудикай.
 Им вуч гьал я, им вуч абур,
 За вуч куьмек ийин гила?

Вач халудиз лагъ жуван дерт
 Тая икІ гьвечІи авурдаз
 Векьер заз бул ийидай ман
 Як жедайвал жанавурдиз.

Ашукъ Гьажи Сидов МУХБИРИЗ

Гьар са рекьяй чирна вири
 Печатдиз це куьне, мухбир.
 ГьикІ кІвалахдатІа малдарри
 А куьн авай хуьре, мухбир.

Кьалуря са дуьз фидай рехъ
 Вири гелег гутаз алахъ
 Ни авуртІа чІуру кІвалах
 Ийиз тамир зерре, мухбир.

Авам ятІа гьавурда тур
 Гьар са карда кьилик кутур
 Гьич зеррени мийир хатур
 Шапка туна пеле, мухбир.

КІвалах ая гьар са йикъа
 Чир хьана квез, куь везифа
 Фикир ийиз гьарда жува
 Ацукьмир куь кІвале, мухбир.

Илим чириз пара фикира
 Мал артухиз план туькІуьра
 Ашукъ Гьажи, нани чІал туькІуьра.
 Вири тур са геле, мухбир.

АШУКЪ ЗУЛЕЙХА

Саидова Зулейха Амраховна—1876 йисуз Дагъустандин Рутул райондин Агъа КІатрухрин хуьре дидедиз хьана. Жегьил йисар ада хуьре акъудна. Элифарни араб чІал чирна. Устадвилелди Кьур'ан кІелиз чирай адаз вирида гьуьрмет ийидай. Адан хуш сесини вири гьейран ийидай.

Зулейхадиз халкъдин манияр гзаф кІандай, устадвилелди ва хуш сесинал ада лугъузвай маниьрихъ тамарзувилелди хуьруьнбуру яб акалдай. Ашукъ Гьажидиз гьуьлуьз фейила Зулейхадиз мадни еке мумкинвилер хьана... Гила Ада Азербайжанда вичин уьмуьрдин юлдашдихъ галаз санал ашукьрин

акъажунра иштиракзавай.

Са шумуд сеферда ада ашукьрин акъажунра гъалибвал къазанмишной, гъа жергедай яз Пери Маралянлыдихъ галазни. Гуьгъуьнлай Зулейха вичин итим Гъажини галаз Къубадиз хтана. Зулейхади Азербайжан дин ашукьрин I-сьездда иштиракна.

Азербайжанди тIвар-ван авай композитор Уьзеир Гъажибековаз, драматург Жафер Жабарлыдиз Зулейха хъсандиз чидай.

Зулейхади са шумуд шиир ва дастанар кхъена. Абурукай яз «Туьрк къызлары», «Дагълар маралы», чуьнгуьрдал тамамарзавай «Къобустан», «Дагъыстанлы» ва масабур.

Ашукъ Зулейха 1961-йисуз вичин хайи хуьре КIатруха кечмиш хъана.

ГУМИР ЗУН

Ваз къурбан хъуй зи ширин чан
Зун кафтардиз гумир, буба!
Уьмуьрлух зун гъамлу жеда
Агъузарда твамир, буба!

Ваз ван хъурай зи эгъли-гъал
Акъудмир зи вилер, буба.
За гъил эцигда къе жувал,
Зун на чандал гъимир, буба!

Зулейхад вуч авуна ваз,
Куьз ивидиз байис жеда.
Инсаф яни зун дакIандаз
Са залумдиз гунуг, буба!

КТАБ

Килигайла винел патаз,
Лап са гуьзел затI я ктаб.
Ачухна вун килиг адаз—
Тамам лезет, дад я ктаб.

Гуьзел жилдни ала вичел
Гъейран жеда вун элба-эл.
Рахада вав устадвилел.
Абу кевсер яд я ктаб!

Халис дуст хъиз рахада вав
Мециз гуда бегъем къилав,
Чанда твада ашкъид ялав—
Алапатдин затI я ктаб.

Винел ала хъсан къавлух*
Гуьрчегвилер авай артух
Са къве гаф ша куьнни рахух
Дигай гатфар-гад я ктаб!

Ачухна зун килигайла,
Лап ширин тир гъалар ава.

Чалан чІехи устадрин
Жанлу гуьзел чІалар ава.

Галай хьиз жед ваз са арха
Шад я кье ашукь Зулейха
КІелна кІанда гьар са йикъа
Мад вун гьиле кьаз я ктаб!

* Къавлух—жилд.

АШУКЪ САИД

Ашукъ Саид Саидов 1733-йисуз Дагъустан дин Рутул райондин КІатрухрин хуьре дидедиз хьана. Хизан хуьн патал ам хайи хуьр туна Къубадиз акъатна. Саида моллаханада манияр лугъуз халкъ кьилел кІватІдай. Адаз араб ва фарс чІалар чидай.

Ашукъ Саида са шумуд дастан кхьена. Амма чав агакьайбур анжах «Саидни Гьабибе», «Сефил Мамед» ва са хейлин шиирар я. «Сефил Мамед» дастан Къубада хаивал ийизвай Фетали-хандикай я.

Вичин хва Гьажидизни ашукъ Саида вичин сенят чирна. Къубада яшамаш жезвайтІани Саида вичин хайи хуьр рикІелай ракъ урзавачир. Вичин 130-йис хьайила хайи хуь руьз хтай Саид ина регьметдиз фена. Ам хуьре ва пата тІвар-ван авай вичиз еке гьуьр мет кьазанмишай кас я. Гзаф ашукьриз Саид хьсан муалимни меслягчи хьиз таниш тир. Мегьамед Верхичинский, Талыдай тир Дибро Камал, Молла Жума ва ашукъ Бегьбуд кьубави—ибур вири Саидаз таниш ксар тир.

Ашукъ Саид Иранда ва Турцияда хьана. Ада яратмишай «Тути Бике», «Къадим Азер бажан» гилани Азербайжандин ашукьрин арада машгьур я.

Ашукъ Саид 1863-йисуз кечмиш хьана. Агъа КІатрухрин хуьре «Саидан булах» лугьудай булах ава. Хуьруьн патав гвай дагьдин чина шамагъаждин тамани «Саидан тар» тІвар алай тар ава.

БЯЗИБУР

Заз чидайвал и дуйньядал
Авазава са бязибур
Дуьшуьш хьайила са межлисдал
Жеда пехъи са бязибур.

ЛагьайтІа на гафар шумуд
Ам кьилик кутаз жедай туш.
Акьул кьери, гафар кубут,
Чални дуьз рахаз жедай туш.

Хуьре-кІвале силис я ам
Гагь кицІ хьана, хуб яда амп
Къама твада фурс лап тІарам
Лап акьулдивай къакъатда.

Юлдашрив гьич дуьз текъведай,
Жибинда пул аваз жедай,

Намусдикай пай тежедай
Кимид жеда са бязибур.

Мад ийидач са устларвал
АкI лагъайла къачуда къал,
Юлдаш туна рекъин юкъвал
Хъфиз жеда са бязибур.

Чал къекъурда идаз, адаз,
Чинеба ви геле къекъевез.
Шейтанвалда гъар са йикъаз
Иблис жеда са бязибур.

Аферин хъуй гзаф гъадаз
Инсандин къадир чидайдаз
Яхъ вафалу дустар жуваз
Азиз жеда са бязибур.

Илимдикай хийир къачуз,
Чирда вичиз багъа, ужуз
Халкъдин рекъе гъунар къадуз
Виниз жеда са бязибур.

Саид даим дуъз рахада
Чуьнгуър гъилел хуш къугъвада
Вич юкъва жен халкъ гъалкъада
Регъуъз жеда са бязибур.

КЪИЗДИРМА

Зи чандикай тIмил чIугу вуна-ваз
Залум къиздирма, эхир бес я вид.
И азият вучиз тада зав чIугваз?
Вуч кIанда ваз гъил къачутIун бес я вид!

Юкъван кIараб, пакван тIвалар хада на
Зилиди хъиз чандин иви хъвада на.
Къуватдикай са верс яргъаз тада на,
Зи язух ша, бедбахт мийир бес я вид.

Нисинин вахт йифен кьулар чидач ваз
 Минет вай-зай, зи агъузар хьидач ваз.
 Инсанвилин са кIус фикир жедач ваз
 Ша зун цIекIуьд-къадаз гьимир, бес я вид.

Акьатна зи тIиш, пIуззарар, сиверни,
 Кьил тIар гзаф, дар хьана заз йиферни,
 Яхун хьана беден, тупIар, гьилерни...
 Инсаф ая, зун икI тамир, бес я вид!

Раб ядай кьван, хинни недай вишерал,
 Къабар хьана, мецел, сивел, тIишерал,
 Ранг фенавай агъуд таран пиперал
 Къугъвамир вун эй зегъримар, бес я вид!

Вилерал чIулав цIарапIар акьалтда.
 Къекъвез тежез инихъ-анихъ гакьалдда
 Нер кьун хьайитIа чан туйтуьнай акьатда
 Аман туртIун захьди вуна, бес я вид!

РикI дарих жез, хкаж жез лап къудгана
 Эхир икI зун бизар хьана рахана
 Чаларалди зурбаз за вун тухвана
 Гила лал хьухъ рахан хьийимир, бес я вид!

ШАИР ВУРГУН

Ашукъ Султанан хва Вургъун Саидов 1965 йисуз Рутул райондин Шатрухрин хуьре дидедиз хьана. Аялвилин йисар адан Азербайжандин Къуба района фена. Ина ада юкьван мектеб акьалтIарна.

1979-йисалай ада ашукъвилин сен'ет вичин буба ашукъ Султанавай чирна. 1983-1985-йисара Вургъуна Советрин Армиядин жергейра къуллугъна. Адалай гуьгъуьниз ада «Къуба» агрофирмада кIвалахна. Гьа са вахтунда яратмишунрин рекъени хьана.

Вургъун 100-лай виниз шииррин ва рив ятрин автор я. Чуьнгуьрдал 70-далай виниз макъамар ягъиз чида. Адан яратмишунри «Гуьлуьстан Къуба», «Фетали хан» чуьнгуьрдал ядай макъамар ва дистан «Шейх Шамилини, Гьажи буба» акатзава.

Вургъун Азербайжандин ашукърин Союздин член я. Алай вахтунда Дагъустан республикадин Мегъарамдхуьруьн райондин Цийи хуьре яшамиш жезва. Вургъун Москвада кьиле фейи Виридуьньядин студентрин ва жегьилрин фестивалдин иштиракчи яз Лауреатни хьана.

ИСЛАМДИН РЕХЪ

Къацу пайдах кьуна вине,
 Ислам диндин мягкем кьеле,
 Мусурмандин руьгъдин бине
 Югъ—къандавай мягкем хьурай!

Мегъамед пайгъамбардин тIвар
 Адалатдин, дуьзвилин кар

Гьадакай кьан кье чаз лувар
Руьгь сагьардай мелгьем хьурай.

Аллагь рикле гьар са члавуз
Ибадатин йифиз-юкьуз
Авуддач вун жегьнемдин цIуз
Дуьз рекье вири алем хьурай.

Жемир гьафил, эй мусурман,
Мягькем яхь на жуван иман
Кье мад ачух хьанва майдан
Гьар касдиз межлис, дем хьурай!

Вургьун ква кье мад фикирдик,
Умуд кутун я зикирдик
Аллагьдин вичин шукьурдик
Руьгь имандал мягькем хьурай.

Имамедин Несимидиз

ШАИР

И дуьньядин дем,
ЦIай тирни, цIелхем.
РикIериз мелгьем
Ганай на, шаир!

Эдебият вуна
Кьени авуна
Уьмуьрдиз шадвал
Гьанай на, шаир!

Инсанвиллин тум
Кутуна чилик,
Ханариз ажал
Цанай на, шаир!

Гьафил рекьера
Кьати женгера,
Азадвилехь чан
Ганай на, шаир!

Атана макъам
ХутIунва ви хам
Теслим тежез чан
Ганай на, шаир!

Кьена вун, азиз
ТIар хьана рикIиз
Вургьунан вилиз
Зар хьана, шаир!

ЗЕГЪМЕТЧИ РУШАРИЗ

ХупІ гуьзел я гатуз дагълар
Цуьк акъудна бахчади хьиз.
Чун я цуьквер чи чуьллера,
Уьлкедин кьил ийиз виниз.

Бахтлу уьмуьр туькІуьрнава,
НикІериз тум чукІурнава.
Чи мурадар кьиле тухуз,
Чи эллериз яр жезава.

Къуьн-къуьневаз тухуз кІвалах,
Четинвилер ийиз патахъ
Игитвилер къалурзава,
Бул мегъсулар гъазурзава.

Ваз акуна гуьзел инсан,
Вургъун, гъала шад яз девран
Гъикъван иер я чи Ватан,
Ракадин югъ къалурзавай.